

СТЕБЛЯНКО

Ірина Олегівна
irinasteb23@gmail.com

УДК 336.14+338.242.4

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ПРІОРИТЕТНИХ ОБ'ЄКТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ: СПОЖИВАННЯ ТА РОЗВИТОКSTATE SUPPORT OF PRIORITY OBJECTS OF NATIONAL ECONOMY:
CONSUMPTION AND DEVELOPMENT

к.е.н., доцент кафедри економіки та управління національним господарством, Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Стаття присвячена визначенню об'єктів, які отримують найбільші обсяги фінансування економічної діяльності із Державного бюджету України в динаміці. Визначено тенденції змін і обсягів бюджетних видатків, надано оцінку їх відповідності пріоритетам структурної політики та потребам регулювання пропорцій споживання та розвитку в національній економіці.

Статья посвящена определению объектов, которые получают наибольшие объемы финансирования экономической деятельности из Государственного бюджета Украины в динамике. Определены тенденции изменений и объемов бюджетных расходов, дана оценка их соответствия приоритетам структурной политики и потребностям регулирования пропорций потребления и развития в национальной экономике.

The present article is dedicated to determination of objects that receive the most funding of economic activities of the State Budget of Ukraine in the dynamics. The trends and changes in the volume of expenditure, the assessments of their compliance with the priorities and needs structural policies regulating the proportions of consumption and development of the national economy are defined.

Ключові слова: національна економіка, державна підтримка, пріоритетні напрямки, споживання, розвиток

Ключевые слова: национальная экономика, государственная поддержка, приоритетные направления, потребления, развитие

Keywords: national economy, state support, priority directions, consumption, development

ВСТУП

Ефективність реформування економіки країн світу, її структурні перетворення потребують державної підтримки. Економічна стратегія і тактика державних дій має за мету досягнення сталого розвитку, формування і відтворення необхідних ресурсів: матеріальних, фінансових і трудових тощо [1, с. 43]. На жаль, в Україні за рахунок коштів державного бюджету у різних формах надається фрагментарна, безсистемна, розрізнена фінансова підтримка розвитку національної економіки України [2, с. 45]. Проте вона ані за обсягом, ані за цілеспрямованістю не є достатньою і ефективною з точки зору реалізації державних пріоритетів та забезпечення більш швидкого та сталого економічного розвитку країни. Процеси розбудови національної економіки проходять на базі слабозрозумітого інституційного підґрунтя та носять безсистемний характер [3, с. 30]. Отже, їхня активізація значною мірою залежить від послідовної державної політики, спрямованої на перехід до моделі економічного розвитку на основі інтелектуального ресурсу, реформування сфер освіти, науки, високотехнологічного сектора економіки.

Впродовж останніх років проблеми державної підтримки економіки дедалі більшу увагу

політиків, економістів, аналітиків, громадських організацій, засобів масової інформації тощо. Більшість учених акцентують увагу на державній підтримці аграрної сфери, серед них Жидяк О.Р. [4], Коденська М.Ю. [5], Комарова І.В. [6], Куренна Т.О. [7], Левченко Н.М. [8], Леонтович С.П. [9], Ульяновченко Ю.О. [10], Шийка Ю.Б. [11], Шиян Д.В. [12]. Високо оцінюючи науковий доробок вчених, які досліджують проблеми структурного розвитку, слід указати на брак системного підходу до аналізу видатків Державного бюджету України за функціональною класифікацією з акцентом на споживання та розвиток.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні пріоритетів державної підтримки економічної діяльності на предмет відповідності потребам структурного розвитку національної економіки.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти з питань бюджетної політики, додатки до Закону України «Про Державний бюджет України» на 2014-2016 рр. При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння, оцінки динаміки видатків бюджету за ознаками

загального і спеціального фонду, споживання та розвитку.

РЕЗУЛЬТАТИ

Державний бюджет виконує важливі соціально-економічні функції, пов'язані з фінансуванням оборони, громадського порядку, безпеки, судової влади, охорони навколишнього середовища, економічної діяльності, житлово-комунального господарства, охорони здоров'я, духовного та фізичного розвитку, освіти, соціального захисту та соціального забезпечення.

В Україні триває реформа системи державного управління. Видатки на споживання із загального фонду на заходи щодо оптимізації системи центральних органів виконавчої влади та скорочення кількості контролюючих органів у 2015 р. становили 687003,6 тис. грн., у 2016 р. - 645390,6 тис. грн.

Держава здійснює бюджетну підтримку функціонування інфраструктурних галузей національної економіки, зокрема з водопостачання і будівництва автодоріг. Фінансування експлуатації державного водогосподарського комплексу та управління водними ресурсами характеризується акцентом на видатки споживання: 2014 р. - 1675768,2 тис. грн. (96,04%), 2015 р. - 1558107,10 тис. грн. (96,02%), 2016 р. - 1910204,70 тис. грн. (96,7%),

Видатки на розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування, на облаштування нерегульованих пішохідних переходів вітчизняними комплексними системами освітлення та позначення дорожніми знаками та розміткою склали: у 2014 р. - 3222529,6 тис. грн. (бюджет розвитку зі спеціального фонду), у 2015 р. - 3288289,5 тис. грн. та у 2016 р. - 6573727,8 тис. грн. (бюджет розвитку із загального фонду).

Видатки споживання на виконання боргових зобов'язань за кредитами, отриманими під державні гарантії на розвиток мережі автомобільних доріг загального користування у 2014 р. склали 11157681,9 тис. грн. (спеціальний фонд), у 2015 р. - 19114243,7 тис. грн., у 2016 - 11945173,7 тис. грн. (загальний фонд). У 2015 р. із бюджету розвитку загального фонду на розвиток дорожнього господарства областей української частини Карпатського еврорегіону (зокрема доріг Мукачеве - Львів, Татарів - Кам'янець-Подільський, Стрий - Мамалига) виділено 700,0 млн. грн., у 2016 р. - 232077,9 тис. грн. на реконструкцію автомобільних доріг державного значення у Львівській області.

Бюджетну підтримку отримують галузі, на діяльність яких впливають природно-кліматичні та гірничо-геологічні фактори, - аграрна та гірничо-видобувна. Публічне акціонерне товариство «Аграрний фонд» є провідним оператором аграрного сектору України. Витрати Аграрного фонду, пов'язані з комплексом заходів із зберігання, перевезення, переробки та експортом об'єктів державного цінового регулювання державного інтервенційного фонду протягом 2014-2016 рр. фінансуються з бюджету споживання спеціального фонду щорічно у розмірі 100,0 млн. грн. Протягом 2015-2016 рр. на фінансову

підтримку заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів щорічно із бюджету розвитку загального фонду виділялось по 300,0 млн. грн., у тім у 2014 р. відповідні асигнування зі спеціального фонду склали лише 5,0 млн. грн.

На державну підтримку розвитку хмелярства, овочівництва, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними у 2014 р. із бюджету розвитку спеціального фонду було виділено 100,0 млн. грн. Видатки бюджету розвитку на державну підтримку галузі тваринництва склали: 2014 р. - 888010,7 тис. грн. (спеціальний фонд), 2015 р. і 2016 р. - відповідно 250,0 млн. грн. і 50,0 млн. грн. (загальний фонд).

Значні кошти виділялися на керівництво, управління, організацію і регулювання діяльності установ у сфері ветеринарної медицини та фітосанітарної служби України, переважно на споживання: 2014 р. - 2093751,5 тис. грн. (55,74% - загальний фонд), 2015 р. - 669017,0 тис. грн. (53,41% - загальний фонд), 2016 р. - 549294,9 тис. грн. (46,44% - загальний фонд).

Видатки споживання із загального фонду на керівництво та управління у сфері земельних ресурсів, геодезії, картографії та кадастру становили: 2014 р. - 519268,6 тис. грн., 2015 р. - 523355,4 тис. грн., 2016 р. - 547716,0 тис. грн., на здійснення державного контролю у галузі сільського господарства - у 2014 р. - 244921,1 тис. грн., у 2015 р. і 2016 р. суми значно менші - відповідно 57412,5 тис. грн. і 12134,9 тис. грн.

Великі обсяги асигнувань у 2014 р. і 2015 р. виділялися на ведення лісового і мисливського господарства, охорону і захист лісів в лісовому фонді - відповідно 533507,0 тис. грн. і 412715 тис. грн., у т.ч. із бюджету розвитку загального фонду - відповідно 84,78% і 81,57%, у 2016 р. витрати скоротилися до 79634,7 тис. грн. і призначалися для споживання.

На мінерально-сировинну базу з бюджету розвитку загального фонду у 2014 р. було виділено 149,0 млн. грн., а протягом наступних років - по 100,0 млн. грн. Видатки розвитку з загального фонду бюджету на реструктуризацію вугільної та торфодобувної промисловості у 2014 р. становили 937800,0 тис. грн., у 2015 р. - 1093580,5 тис. грн., у 2016 р. - 654779,0 тис. грн. На державну підтримку вугледобувних підприємств на часткове покриття витрат із собівартості готової товарної вугільної продукції з бюджету розвитку у 2014 р. було виділено рекордну суму - 12167980,2 тис. грн., у 2015 р. - 400,0 млн. грн. У Державному бюджеті України у 2015 р. передбачено у загальному фонді на розвиток державну підтримку будівництва шахти №10 «Нововолинська» - у сумі 200,0 млн. грн., а також поповнення обігових коштів або збільшення статутних фондів вугледобувних підприємств для погашення простроченої заборгованості із заробітної плати працівникам - 200,0 млн. грн. Унаслідок відмови від надання державної підтримки вугледобувних підприємств на часткове покриття витрат із собівартості готової товарної вугільної продукції і погіршення платіжної дисципліни у 2016

р. сума на поповнення обігових коштів зросла до 500,0 млн. грн.

Видатки бюджету розвитку загального фонду на фінансування Державного регіонального фонду становили: у 2014 р. - 1000,0 млн. грн., у 2015 р. - 2900,8 млн. грн., у 2016 р. - 3000,0 млн. грн., а на виконання боргових зобов'язань за кредитами, залученими під державні гарантії для реалізації проектів «Циклон-4» та «Створення Національної супутникової системи зв'язку»: у 2014 р. - 2333429,6 тис. грн., у 2015 р. - 2357435,1 тис. грн., у 2016 р. - 1854367,7 тис. грн. У 2016 р. із бюджетів розвитку передбачено такі суми: за загальним фондом - виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері космічної галузі - 223,6 млн. грн.; за спеціальним фондом - виконання державних цільових програм реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, нарощування наявних виробничих потужностей на підприємствах космічної галузі для виготовлення продукції оборонного призначення - 925,8 млн. грн. На управління та випробування космічних засобів із загального фонду виділено 109122,8 тис. грн. (98,17% видатки на споживання). На виконання державних цільових програм реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, нарощування наявних виробничих потужностей для виготовлення продукції оборонного призначення у спеціальному фонді передбачено видатки розвитку у сумі 785180,0 тис. грн.

Виконання боргових зобов'язань за кредитами, залученими під державні гарантії, з метою реалізації проектів соціально-економічного розвитку, фінансується зі спеціального фонду і відноситься на видатки споживання у таких розмірах: 2015 р. - 367843,1 тис. грн., у 2016 р. - 461108,7 тис. грн. У 2016 р. значні кошти із загального фонду Державного бюджету України виділено на реалізацію Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010 - 2016 роки - 700,0 млн. грн. (у т.ч. 97,4% видатки на споживання), проте у 2015 р. на державну підтримку заходів із енергозбереження через механізм здешевлення кредитів зі спеціального фонду було виділено лише 6,0 млн. грн.

Видатки розвитку зі спеціального фонду на реалізацію програм допомоги Європейського союзу у 2014 р. склали 1079,5 млн. грн., у 2015 р. - 1623,6 млн. грн. У 2015 р. за рахунок бюджету розвитку спеціального фонду було реалізовано надзвичайну кредитну програму для України у сумі 400,0 млн. грн. У 2016 р. на фінансування спільних з Європейським інвестиційним банком проектів із бюджету розвитку передбачено 450,0 млн. грн., а на виконання зобов'язань України у Рамковій програмі Європейського Союзу з наукових досліджень та інновацій «Горизонт 2020» - з бюджету споживання загального фонду - 168526,9 тис. грн., з бюджету розвитку спеціального фонду - 84263,5 тис. грн.

Фундаментальні дослідження, прикладні наукові і науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним

замовленням у сфері агропромислового комплексу, підготовка наукових кадрів, фінансова підтримка технічного забезпечення наукових установ, розвитку наукової інфраструктури та об'єктів, що становлять національне надбання, фінансуються за рахунок бюджетів розвитку - у 2014 р. - 664739,9 тис. грн. (65,1% із загального фонду), у 2015 р. - 562285,7 тис. грн. (61,76%), у 2016 р. - 496758,3 тис. грн. (53,3%).

ВИСНОВКИ

1. У статті виявлено пріоритети бюджетної підтримки об'єктів національної економіки за напрямками споживання і розвитку. З бюджетів розвитку фінансуються видатки на: державну підтримку галузі тваринництва і заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів; розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування та мінерально-сировинної бази; реструктуризацію вугільної та торфодобувної промисловості; розвиток космічної галузі та оборонно-промислового комплексу; фінансування Державного регіонального фонду; ведення лісового і мисливського господарства; фундаментальні дослідження, прикладні наукові і науково-технічні розробки; охорону і захист лісів в лісовому фонді (2014-2015 рр., у 2016 р. витрати істотно скоротилися і призначалися для споживання).

2. Позитивними кількісними тенденціями динаміки видатків на економічну діяльність є: зростання асигнувань на підтримку регіонального розвитку, негативною - скорочення витрат на фундаментальні наукові дослідження. Зростання видатків на фінансування космічної галузі і оборонно-промислового комплексу є вимушеним кроком у відповідь на військову агресію на сході України.

3. З бюджету споживання фінансуються видатки на: оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади та скорочення кількості контролюючих органів; фінансування експлуатації державного водогосподарського комплексу та управління водними ресурсами; на керівництво, управління, організацію і регулювання діяльності установ у сфері ветеринарної медицини та фітосанітарної служби України; на керівництво та управління у сфері земельних ресурсів, геодезії, картографії та кадастру; реалізацію Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010 - 2016 роки; виконання боргових зобов'язань за кредитами, залученими під державні гарантії.

4. Оцінка складу і структури видатків бюджету на економічну діяльність дозволяє позитивно оцінити державну підтримку аграрної галузі, яка має потужний потенціал в умовах вступу України до ЄС, реалізацію інноваційних програм, у т.ч. із ракетобудування і розвитку національної супутникової системи зв'язку, співпрацю з ЄС у науковій сфері. Утім економічно необґрунтованими є витрати споживання боргових зобов'язань за кредитами, залученими під державні гарантії, на розвиток мережі автомобільних доріг загального користування. Їх перерозподіл на користь

фінансування фундаментальних наукових досліджень сприятиме посиленню інноваційної складової розвитку національної економіки.

Перспективами подальших досліджень є розробка пропозицій з реалізації структурної політики держави на основі бюджетного фінансування видатків на економічну діяльність.

Список використаних джерел

1. Шахова Т.В. Основні напрями вдосконалення державної інвестиційної політики підтримки корпоративного сектора економіки України / Т.В. Шахова // Економіка і регіон. - 2012. - № 2. - С. 40-45.
2. Герасименко В.В. Механізм реалізації державної фінансово-кредитної підтримки розвитку національної економіки / В.В. Герасименко, М.М. Шаповалова // Формування ринкових відносин в Україні. - 2012. - № 5. - С. 42-46.
3. Сахненко О.І. Економіка знань та заходи державної підтримки / О.І. Сахненко, М.М. Максимова // Молодий вчений. - 2014. - № 6(2). - С. 28-31
4. Жидяк О.Р. Удосконалення фінансового механізму державної підтримки підприємств аграрної сфери економіки / О.Р. Жидяк // Формування ринкових відносин в Україні. - 2013. - № 4. - С. 87-90.
5. Коденська М.Ю. Державна підтримка розвитку аграрного сектору економіки / М.Ю. Коденська, А.В. Єремєєва // Економіка АПК. - 2013. - № 6. - С. 14-21.
6. Комарова І.В. Державне регулювання розвитку аграрного сектору економіки України шляхом бюджетної підтримки сільськогосподарських підприємств / І.В. Комарова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. - 2013. - № 3. - С. 115-119.
7. Куренна Т.О. Ефективність та результативність державної підтримки аграрного сектора економіки в Україні / Т.О. Куренна // Публічне управління: теорія та практика. - 2013. - Вип. 1. - С. 133-139.
8. Левченко Н.М. Державна підтримка фінансового забезпечення розвитку аграрного сектора економіки [Електронний ресурс] / Н.М. Левченко. // Державне будівництво. - 2008. - № 2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2008_2_21.
9. Леонтович С.П. Аудит ефективності використання коштів Державного бюджету України для підтримки розвитку аграрного сектору економіки / С.П. Леонтович // Формування ринкових відносин в Україні. - 2011. - № 6. - С. 126-130.
10. Ульянченко Ю.О. Сучасний стан та рівень державної підтримки аграрного сектора економіки України [Електронний ресурс] / Ю.О. Ульянченко. // Державне будівництво. - 2013. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2013_1_20.
11. Шийка Ю.Б. Організаційно-економічні особливості державної підтримки аграрного сектору економіки / Ю.Б. Шийка // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - 2013. - № 1(3). - С. 329-336.
12. Шиян Д.В. Врахування рівня ефективності використання сільськогосподарських земель в політиці державної підтримки аграрного сектора економіки / Д.В. Шиян, Л.В. Горбатова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - 2013. - № 3. - С. 210-213.